

Dr hab. Inetta Nowosad, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski

RECENZJA

**pracy doktorskiej Pani mgr Agaty Radeckiej na temat:
Problem zmiany przepisu roli nauczycieli języka obcego. Kontekst ponowoczesny
napisanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Mirosławy Nowak-Dziemianowicz
przewidzianej do obrony w Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej,
Dąbrowa Górnicza 2023, s. 310.**

Warto już we wstępie zaznaczyć, że przedłożona do recenzji dysertacja spełnia nie tylko wymagania ustawowe określone w art. 13 ustawy z dn. 14.03.2003 r. „O stopniach naukowych i tytule naukowym...” odnoszące się do rozpraw doktorskich, ale wypełnia je na bardzo wysokim poziomie we wszystkich analizowanych zakresach. Wyróżnia się oryginalnością analizowanej problematyki, poziomem merytorycznym, znakomicie uzasadnionymi podstawami teoretycznymi i metodologicznymi. Z wielką przyjemnością wskażę te obszary i uzasadnię moją wysoką ocenę dzieła odnosząc się do poszczególnych części pracy.

* * *

Nie ulega wątpliwości, że Autorka rozprawy doktorskiej podjęła się bardzo aktualnego i istotnego, o znaczeniu praktyczno-społecznym zagadnienia z dziedziny szeroko postrzeganej instytucjonalnej praktyki pedagogicznej, tu skupionej na zmianie przepisu roli nauczycieli języka obcego (specjalistycznego), osadzonej w kontekście ponowoczesnym. Już samo ujęcie tematu zapowiada niezwykle ważne dla funkcjonowania nauczycieli procesy, których dynamika ukrywa się pod z pozoru stabilnym, dookreślonym oczekiwaniami społecznymi i dokumentami formalno-prawnymi przepisem roli nauczyciela. Warto też zauważyć, że choć badania dotyczą nauczycieli języka obcego, to ich wartość polega na tym, że dotyczą one w zasadzie wszystkich nauczycieli, którzy muszą zmierzyć się z dynamicznym kontekstem edukacyjnym - nie tyle z rzeczywistością istniejącą w szkole i poza jej murami, lecz także tą mającą nadejść. Muszą przewidywać przyszłość - być jej kreatorem.

Umiejętność wpisania się w potrzeby (i zmiany) edukacyjne, czy szerzej społeczne, ukazuje doktorantkę - Panią mgr Agatę Radecką - jako wnikliwą obserwatorkę zachodzących przemian, odpowiedzialną reprezentantkę grupy zawodowej, krytyczną badaczkę i osobę nie stroniącą od trudnych, rzadziej podejmowanych przez młodych badaczy zjawisk, które wymagają wyjścia poza dotychczas rozpoznane horyzonty rzeczywistości skrywane i utrzymywane szczelnie w murach szkoły. Pani mgr Radecka zrzuca kotarę i odsłania pole funkcjonowania nauczycieli społeczeństwa poprzemysłowego i informacyjnego napiętnowanego przez niezwykle dla nas i nieznanie wcześniej tempo zachodzących skutków globalizacji. Na tym nie koniec, bowiem w tej trudnej dla badacza rzeczywistości Autorka dysertacji świetnie się odnajduje i realizuje rzetelnie zaplanowany projekt badań; demaskuje istniejące paradoksy, schematy, stereotypy. Odrzuca pozytywistyczne

podejście, wchodząc w głąb zjawisk, ich kontekst, wieloaspektowość oraz dynamikę. Rozpoznaje świat nauczyciela, odrzuca fasadę formalnego, ale nieistniejącego „przepisu roli” zawodowej nauczyciela, za którą próbują chować się zarządzający systemem edukacji. Odczarowuje trudną rzeczywistość i oswaja ją przywołując wypowiedzi narratorów/ek i ich ogląd rzeczywistości zawodowej. Przyjęte podejście stanowi w tym przypadku jedyne rozwiązanie wyjścia poza urosłe schematy interpretacyjne, które w pracy zaowocowało poszukiwaniem nowych rozwiązań wpisujących się w obecną potrzebę przyspieszenia rozwoju, wzmacnianą tempem zachodzących zmian społeczno-gospodarczych, z których część wydaje się trudna lub niemożliwa do przewidzenia. Ta sytuacja rodzi nowe, trudniejsze problemy, ale też możliwości. Wyłania potrzebę praktykowania nowych, dynamicznych rozwiązań, „przepisu” roli w warunkach niepewności i ryzyka.

Autorka demaskuje meandry nowych zjawisk, burzy funkcjonujące już mity, które pojawiają się tam gdzie nauka ze swoją siłą obiektywizmu nie zdążyła jeszcze zaistnieć. Buduje wnikliwy obraz skomplikowanych zjawisk, by na ich kanwie ukazać proces rozpoznawania przez uczestników/czki badania siebie i świata jako podstawę uświadomienia swoich relacji ze światem. W tym przypadku przez pryzmat narracji nauczycieli/ek zgłębia i rozpoznaje specyfikę funkcjonowania zawodowego nauczycieli/ek języka obcego specjalistycznego zatrudnionych na uniwersytecie lub uczelni wyższej w rodzimych warunkach polskiej rzeczywistości oraz na tle szerszej rzeczywistości (świata) - ich bliskiego i dalekiego doświadczenia; w świecie realnym tu i teraz, jak również świecie planów, zamierzeń i oczekiwań.

Przedłożony materiał badawczy ma szerszy kontekst. Ukazuje jak w „zwierciadle” proces rozpoznawania siebie, świata i siebie w świecie mierzony przez pryzmat obchodzenia się nauczycieli z przepisem roli, generującym nowe problemy przez włączenie nieistniejących wcześniej form przekazu i wyrażania siebie. Zamyśl ten dobrze widoczny jest w przyjętym przez Autorkę celu, który ujmuje jako „wgląd w indywidualny i subiektywny świat odczuć, rozumienia i doświadczenia jednostek”, a dokładniej jak dalej wyjaśnia „(...) poznania rzeczywistości moich rozmówców/czyn w ich subiektywnym myśleniu o niej, dotarcia do wiedzy rozumianej jako postać interpretacji, dokonywanej w obrębie tradycji i specyficznych warunków społecznych” (s.16).

W przyjętym podejściu Pani mgr Agata Radecka wpisuje się w badania jakościowe, przyjmuje paradygmat interpretatywny, który pozwala jej „poruszać się po systemach otwartych rozumianych jako systemy, które mogą podlegać ciągłej modyfikacji i nie są zakładane *a priori*, plasują się więc wśród teorii zrywających z normatywnością i są bliższe realnego życia” (s.15-16). Choć nie jest to łatwe podejście badawcze, to jednak jak Autorka badań zauważa za profesorem Malewskim, od 30 lat przybierające na sile. Zatem w rozpoznawaniu rzeczywistości zdążyły już w naszym kraju umocnić swoją pozycję. Nie powinno to nikogo dziwić, bowiem niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie i promotorem pracy jest wybitna uczona i badaczka Pani prof. Mirosława Nowak-Dziemianowicz, która całą swoją aktywność naukową podporządkowała rozpoznaniu relacji międzyludzkich w / i ze światem zorientowanych na kontekst sprzyjający rozwojowi i samorealizacji ludzi. Stąd prowadzone badania interdyscyplinarne lokuje w jakościowym paradygmacie badań oraz w szerokim społeczno-kulturowym kontekście. Zbudowana przez Panią Profesor silna szkoła badawcza została w tym przypadku poszerzona i wzmocniona

dysertacją Pani Radeckiej. Sama Doktorantka ma tego pełną świadomość, jak podkreśla „w przypadku dysertacji doktorskiej w drogę wyrusza się z promotorem lub promotorką, który/a jako pasażer/ka towarzyszy w podróży, a czasami jak pilot/ka pomaga rozeznaczyć się w ścieżkach, rozgałęzieniach dróg i napotkanych znakach drogowych”. Można przyjąć, że to w szkole Pani Profesor Mirosławy Nowak-Dziemianowicz Doktorantka została wyposażona w narzędzia przygotowania „mapy” postępowania badawczego, opisanie jej poszczególnymi znakami w osiągnięciu wyznaczonego celu.

Tym samym z pełnym przekonaniem mogę uznać problematykę podjętą przez panią mgr Agatę Radecką za doniosłą badawczo i wyeksponować kilka jej cech:

- adekwatność – praca wpisuje się w nowe, mało jeszcze rozpoznane kwestie dotyczące roli zawodowej nauczycieli ujętych przez pryzmat aktualnie doświadczanych procesów i zjawisk zmieniających standardowe rozumienie roli zawodowej nauczyciela oraz egzemplifikację na przykładzie nauczycieli języków obcych specjalistycznych;
- użyteczność – odsłania głębię procesów, w które uwikłana jest jednostka i z którymi musi się zmierzyć pozostając „wierna” realizacji misji rozwoju ucznia; w procesach budowania jakości kształcenia i efektywności (poprawy) edukacji w szkole;
- perspektywiczność – praca jest zorientowana na poszukiwanie nowych sposobów funkcjonowania nauczycieli, ich rozwój zawodowy, sprostanie kolejnym nowym zjawiskom i procesom zmieniającym przepis roli zawodowej w warunkach instytucji edukacyjnej;
- nowatorstwo – podjęty temat nie jest jeszcze wystarczająco opracowany i badania mają charakter pionierski, czego dowodem jest brak opracowań o takim charakterze uwzględniających perspektywę doświadczeń nauczycieli w optyce pedagogicznej. Autorka ma tego świadomość i podkreśla we wstępie: „Widoczny jest niedosyt badań, szczególnie badań jakościowych i krytycznych, poświęconych nauczycielom/kom języków obcych specjalistycznych, którzy stają przed nowymi zadaniami i wyzwaniem, jakie niesie ze sobą nauczanie właśnie języka specjalistycznego w warunkach szkoły wyższej”.

Poza bardzo ważnym aspektem społecznej istotności badań oraz ich aktualności, dodatkowym walorem jest przyjęcie interdyscyplinarnej perspektywy. Eksplikacje teoretyczno-badawcze wpisują się w „socjologiczno-pedagogiczne kierunki badań pedeutologicznych” (s.18). W swoim podłożu – bazie teoretycznej wywodzą się problemów poruszanych przez współczesną glottodydaktykę, aksjologię pedagogiki, socjologię wychowania (edukacji), pedagogikę kultury ale również politykę oświatową oraz szerzej: psychologię, socjologię, filozofię. Zabieg ten dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Autorki w dziedzinie nauk pedagogicznych, a także szerzej – społecznych. Zaś konsekwentnie realizowane holistyczne podejście do problemu udowadnia, iż Autorka opanowała w stopniu wysokim trudną sztukę prowadzenia analiz interdyscyplinarnych oraz stworzenia odpowiednich logicznych powiązań przyczynowo-skutkowych – w ramach globalnej struktury pracy doktorskiej.

* * *

Nie ulega dla mnie wątpliwości, że praca jest oryginalnym i bardzo ambitnym przedsięwzięciem badawczym przeprowadzonym znakomicie. Wzmaga ją duży

rozmach włożony w opracowanie tematu widoczny zarówno w rozwiniętej strukturze, jak i bogactwie podejmowanych treści/analiz (ss.310), w całości odpowiadając na zapowiedzianą w tytule problematykę. Jednocześnie zawarte w pracy części dopełniają się. To poprawne podejście świadczy o opanowaniu przez Autorkę sztuki pisania prac naukowych.

Niezwykle interesująca jest struktura pracy, która ma nietypowy układ i odbiega nieco od klasycznego, powielanego porządku w pracach badawczych - podziału na rozdziały: teoretyczny, metodologiczny i badawczy. Tu po wstępie, Autorka otwiera swoje analizy rozdziałem metodologicznym (I), a następnie teoretycznym (II, III), by w kolejnych dwóch (IV, V) zaprezentować bogactwo analiz i interpretacji uzyskanych rezultatów badania. Całość zamyka zakończenie, bibliografia, wykaz tabel, rysunków, streszczenie w języku polskim i angielskim. Przyjęta struktura i dobór treści odpowiada wymogom stawianym pracom stricte naukowym, jest logiczny i niezwykle interesujący.

Wstęp naświetla najważniejsze kategorie pracujące w dysertacji, które znakomicie uzasadniają przyjętą konstrukcję całości jak i poszczególnych rozdziałów. Ponadto, Autorka wyjaśnia ich znaczenie nie tylko w zrealizowanym badaniu, ale również odnosi do szerokiej sytuacji przebiegu badań i ich uwikłań, a nawet swoistych „zapętleń”, które mogą narazić badacza/kę na niebezpieczeństwa. Zatem wyjaśnienia zawarte we wstępie pozwalają nie tylko ujrzeć strukturę pracy, ale jej tok/drogę postępowania badawczego, przez którą Autorka pracy skutecznie wprowadza i przeprowadza czytelnika.

Przyjęta odmienność ramowej konstrukcji pracy została przez mgr Agatę Radecką wnikliwie uzasadniona. Zostało to pogłębione w rozdziale pierwszym – metodologicznym o tytule „Na drodze metodologicznego poznania, ku wiedzy (s. 13-34). Wyjaśnienie struktury pracy jest jednocześnie wykazaniem i uzasadnieniem zaprojektowanej procedury badawczej. Autorka przyjmuje tu metaforę drogi, która wytycza sposób osiągnięcia/dotarcia do punktu docelowego (s.13). Trafnie zauważa, że „droga ku naukowemu poznaniu jest równie ważna jak dotarcie do celu (...) w tym przypadku droga ku wiedzy, która wiedzie przez teoretyczne rozdziały pracy oraz przeprowadzenie badania jak i metodologiczna zgodność założeń wybranych metod i badań są drogami poznania na równie istotnymi jak końcowy efekt napisanej i obronionej rozprawy” (s.3-14). Droga poznania naukowego, jej wyjaśnienia i uzasadnienia, które stanowią istotę rozdziału metodologicznego wskazującego na przyjęte kierunki eksploracji, poruszania się „po” i „z” materiałem badawczym, wyboru kategorii interpretacji rozumienia świata przeżywanego oraz działania uczestników i uczestniczek badania (s.14). Autorka w sposób kompetentny i kompletny dowodzi przyjętego w pracy stanowiska, nie pozostawia miejsca na niedomówienia czy niedosyt poznawczy.

Konstrukcja i treść rozdziału wskazuje, że Autorka zna zasady projektowania badań pedagogicznych oraz, iż istotne treści przedstawia w sposób sprawny i kompletny. Zmieniennym jest tu wybór jakościowej strategii badawczej umożliwiającej w tym przypadku przeprowadzenie pogłębionej analizy. W podrozdziale o tytule *Założenia ontologiczno-epistemologiczne badań: paradygmat interpretacyjny* (s.14-17), Autorka z wielką erudycją wykazuje zgodność przyjętych założeń ontologicznych i epistemologicznych. Nie jest to banalne przywoływanie cytatów - uzasadnień postępowania badawczego z literatury fachowej, lecz poziom

wyżej: dyskusja, w której Autorka odnosi się do istniejącego stanu wiedzy, w którym osadza postępowanie badawcze i jego etapy. Za M. Malewskim wyróżnia: gromadzenie danych, wgląd w dane, interpretację wyników i sporządzenie raportu z badań, które jak podkreśla są połączone procesami: refleksyjności, teoretyzowania i narracyjności. Warto zauważyć, że jest to bardzo ostrożnie prowadzony wywód, w którym w konkluzji mgr Radecka zauważa: „(...) postaram się zrozumieć sytuację jak najbliżej rozumienia jej przez mówcę/czynię. Odbieram to jako roszczenie etyczne, które wysuwają w stosunku do mnie moje rozmówczynie” (s.17). W kolejnym podrozdziale *Problem badawczy i pytania badawcze, czyli od problemu do krytycznej wiedzy* (s.18-22), znajdujemy prawidłowo sformułowane cele badań oraz problemy badawcze z wyłonionym poprawnie problemem głównym: *Jakie są doświadczenia lektorek i lektorów związane z pełnieniem roli zawodowej w kontekście zmian ponowoczesności?* (s.18-19). W tej części wykazane zostały również kategorie przy pomocy których mgr Agata Radecka dokonała analizy i interpretacji materiału badawczego. Podejście takie wymaga od badacza umiejętności łączenia różnych punktów widzenia na dany problem (zjawisko) poprzez jego uzasadnienie, wymagające od badacza/badaczki dobrego przygotowania i staranności w dookreśleniu „pracujących” kategorii, które wyłoniły obszary tematyczne poruszane podczas wywiadów (s.19-22). Doktoranta przyjęła tu model uczenia się w miejscu pracy autorstwa Knuda Illerisa (i jego współpracowników), a dokładnie holistyczne ujęcie tego modelu z dookreślonym trójpodziałem wiedzy nauczycielskiej: wiedza o świecie, o sobie i o relacjach ja-świat. Wyjaśnia również przyjęte w założeniach podejście krytyczne i zastosowane metodologiczne postępowanie badawcze autorstwa Mirosławy Nowak-Dziemianowicz. Opisane w koncepcji KRYNARÓZ (Nowak-Dziemianowicz, 2020, s.15-18) z sekwencją: krytyka, narracja, rozumienie i zmiana. Również i w tym przypadku potwierdzone zostały wysokie kompetencje badawcze Autorki dysertacji, czego dowodem jest nie tylko zastosowanie gruntownej wiedzy metodologicznej do potrzeb badań własnych, lecz także udokumentowanie dalszych partii pracy wnikliwie opracowanych ze zgromadzonego na drodze badań materiału.

Również pozostałe części tego rozdziału, w których zaprezentowane zostały (1.3) *Narratorki* (s.22-26), (1.4) *Wywiad narracyjny w hermeneutyczno-fenomenologicznym zwierciadle interpretacji* (s.26-30) oraz (1.5) *Autoetnograficzny głos badaczki* (s.30-33) potwierdzają wcześniej przyjęte podejścia; pozwalają na wnikięcie w głąb realizowanej przez Panią Radecką procedury i ją zrozumieć. Przyjęta metoda badawcza jaką jest wywiad narracyjny została tu starannie uzasadniona, zaś całość argumentów podsumowana przez Autorkę badania: „Wywiad narracyjny jest więc metodą badawczą, która w najbardziej komplementarny sposób pozwoliła dotrzeć do codzienności, przeżyć, zdarzeń, czy inaczej po prostu życia uczestniczek badania pozwalając mi odpowiedzieć na pytania badawcze postawione w dysertacji oraz zrealizować cele naukowe rozprawy” (s.30). Doktorantka ma świadomości możliwości jakie daje jej badanie, wskazuje, iż przyjęta metoda umożliwia jej nie tylko rekonstrukcję ważnych dla badanej osoby wydarzeń, ale również jej sposób widzenia, konstruowanie rzeczywistości, w której żyje. Zabiegiem tym uzyskuje wartość znaczeń nadawanych rozpoznawanej rzeczywistości oraz interpretację tejże rzeczywistości w subiektywnej percepcji: „Obraz, który przedstawiam w analizie i interpretacji, w rozdziałach badawczych jest więc widzeniem zapośredniczonym, odbiciem w zwierciadle, zniekształconym przez moje

oczy”. Nie jest to wada, lecz jak podkreśla „wyraz świadomości subiektywności badań narracyjnych”(s.30), co słusznie przyjmuje, jako ich wielką zaletę. Świadomość możliwości i ograniczeń stosowanej metody została poddana rzetelnej dyskusji, co dobrze zaprogramowało całe przedsięwzięcie. W tych częściach dokonane zostało wyjaśnienie doboru celowego próby – osób uczących języka specjalistycznego na uczelni wyższej lub uniwersytecie. Narratorkami w badaniu było 9 kobiet pracujących na uczelniach medycznych, politechnikach oraz jedna w akademii wychowania fizycznego. Badania trwały od kwietnia 2019 roku do września 2021 roku. Wywiady były nagrywane i poddane transkrypcji. Podsumowując: przyjęte przez Doktorantkę podejście badawcze, jego struktura i zaplanowany sposób analizy, jest dla mnie bez wątplenia słuszny i został w pracy starannie uzasadniony. Już w początkowej ocenie dysertacji doktorskiej pragnę zaznaczyć wysoki poziom naukowej narracji i erudycję, które Autorka utrzymała w całej pracy.

Rozdział II: *Horyzonty ponowoczesności a edukacja*, to pierwszy z rozdziałów teoretycznych uzasadniający kontekst osadzenia przez Doktorantkę badań (s. 35-68). Wyłania złożoność kulturowo-społecznego kontekstu naszego świata. W tej części Autorka wychodzi poza dyskusje dookreślające rzeczywistość XXI wieku i koncentruje się na wielości, w której rzeczywistość jest, jak podkreśla: różna, niejednorodna, trudna do uchwycenia i zmienna. Jest to ważny i słusznie wprowadzony w pracę rozdział, który stanowi uzasadnienie istoty osadzenia badań. Zatem badania, które mają dokonać wglądu w tę rzeczywistość - nie mogą jej ignorować. Jest to ontologiczna prawda o świecie, społeczeństwie, jednostce i relacjach między nimi oraz możliwościach ich poznania (s.15). Znajdujące się w tej części uzasadnienia podejmowane są w następujących podrozdziałach: (2.1) *Konteksty społeczno-kulturowe ponowoczesności*, (2.1.1) *Człowiek ponowoczesności*, (2.2) *Zmiana jako stały element codzienności*, (2.3) *Edukacja wobec wyzwań ponowoczesności*, (2.4) *Dyskursywne „zakończenie”*. Moja drobna uwaga dotyczy jednej kwestii formalnej i potraktowania w planowanej publikacji (ze względu na wysoką jakość całego dzieła wydaje mi się to oczywiste) usunięcia wyszczególnionego pogłębienia struktury podrozdziału 2.1 jednym podpunktem 2.1.1 i włączenia go w strukturę podrozdziałów, jako 2.2 zmieniając dalszą numerację podrozdziałów. W mojej ocenie struktura będzie bardziej przejrzysta i spójna.

Rozdział III: *Role społeczne i zawodowe nauczyciela/ki jako niedokończony projekt w ponowoczesnym świecie*. Jest to kolejna niezwykle ważna część teoretyczna pracy, w której wyjaśnione zostało tytułowe pojęcie przepisu roli jako kategorii „niejednoznacznej, dyskursywnej, wielowymiarowej i pulsującej” (s.116-122). Mgr Radecka dokonała tego przez szczegółowy wywód podrozdziałów prowadzących do uzasadnienia stanowiska. Wywód podpira logika od ogółu do szczegółu, przez wprowadzające opisy wyjaśniające odmienne podejścia roli i ich różne ontologiczne źródła - istotne w dookreśleniu ról zawodowych nauczycieli w pedeutologii. Od społecznego nakazu roli, po finalną rolę indywidualną (69-78). Specyfikę pracy nauczycieli z wpisaniem dialogicznym związkiem nauczania i uczenia się (78-96), który w badaniu Doktorantka osadziła na teorii trzech wymiarów uczenia się Knuda Illerisa - przyjętego „rusztowania badawczego” (s.85). Zastosowane podejście umożliwiło przyjęcie dynamicznego ujęcia rozumienia procesu uczenia się nauczycieli w miejscu pracy (s.88). Co jak podkreśla: „stanowi dla mnie otwarty kontekst poszukiwań i rozumienia uczenia się nauczycieli/ek w niezwykle szerokim aspekcie

zmniejszając ryzyko przeoczenia ważnych wątków” (s.85). Wykazanie teorii tłumaczących zastosowanie modelu prezentacji trafnie uzasadnia czynności podjęte w kolejnych partiach pracy. W tym miejscu dokładnie zaprezentowano przyjętą konstrukcję analityczną wypracowaną na podstawie modelu Knuda Illerisa, (s. 94), wzbogaconą przez Autorkę o własną interpretację w odniesieniu do przyjętego problemu badawczego (s.95). Jak wyjaśnia mgr Radecka, podjęła się „próby skonfrontowania/skrzyżowania holistycznego modelu uczenia się w miejscu pracy z trójpodziałem wiedzy potrzebnej nauczycielowi/lce do pełnienia swojej roli zawodowej według Mirosławy Nowak Dziemianowicz” (s.94). Przywołane argumenty uzasadniające zastosowane podejście oraz rezultaty uzyskane przez Doktorantkę a przedstawione w kolejnych rozdziałach pracy wskazują, iż było to podejście nie tylko kompatybilne (s.95), ale w rozpoznaniu roli zawodowej nauczycieli właściwe. W tej części, uwzględniono również kluczową w badaniu odmienność sytuacji nauczyciela języków obcych specjalistycznych (s.108-113), z ważną uwagą wskazującą na lukę opisu doświadczeń nauczycieli języków obcych specjalistycznych, zwłaszcza z perspektywy pedagogicznej (113-116).

W zasadzie cały rozdział III stanowi ramę dla prezentacji opisu doświadczeń w szerokim kontekście pracy nauczycielek języka obcego specjalistycznego zatrudnionych na uniwersytecie lub uczelni wyższej. W przyjętej przez Autorkę swoistej ramie prezentacji wyróżnione zostały następujące podrozdziały: (3.1) *Rola – rozumienie problemu*, (3.2) *Nauczyciel/ka pomiędzy nauczaniem a uczeniem się*, (3.3) *Podejście scjentystyczne vs. antyscjentystyczne – wielość spojrzenia na rolę nauczyciela/ki*, (3.4) *Nauczyciel/ka języka obcego specjalistycznego – spojrzenie glottodydaktyczne*, (3.4.1) *Język obcy specjalistyczny – czym jest, podział i historia rozwoju*, (3.4.2) *Nauczyciel/ka języków obcych specjalistycznych*, (3.5) *Przepis roli – rozumienie problemu*.

Warto zauważyć, iż zarówno w rozdziale II, jak i III, poza kompetentnym układem, zrekonstruowane zostały wiodące teorie, taksonomie, pojęcia i kategorie ważne w badaniu i przyjętym podejściu badawczym. Wskazano na różnice eksponowanych ich cech w zależności od wybranej przez ich autorów perspektywy. Ważnym dopełnieniem rozdziałów jest analiza wybranych ujęć, ich ograniczeń w przyjmowanym rozwiązaniu własnym. W efekcie owocuje to uzasadnieniem i prezentują własnego stanowiska badawczego. W obu rozdziałach zauważam niezwykle ważną rzecz, Autorka wywodu nie tyle przywołuje dowiedzione przez innych argumenty, które utwierdziły ją w przekonaniu konieczności rozpoznania tego pola zmuszając ją do poruszania się między wyznaczonymi przez innych ramami, ale widzę duży krok do przodu w osiągnięciu wyższego poziomu. Wykazanie ugruntowanego własnego podejścia i jego uzasadnienie, czemu służy konstrukcja pracy z rozdziałami teoretycznymi po wskazaniu metodologicznego podejścia. Tu tzw. klasyczne zaprezentowane podejść teoretycznych w pracy Pani mgr Agaty Radeckiej „pracuje” z założeniami badawczymi i ma miejsce na każdej stronie pracy, w każdym analizowanym przez Nią aspekcie. Nie ma zatem treści zbędnych, „przegadanych”, niewłaściwie osadzonych, a jest precyzyjna zgodność założeń badawczych rozwinięta w rekonstruowanych ujęciach teoretycznych (Rozdz. II i III) ważna w kolejnych fragmentach poszukiwań i etapach postępowania badawczego. Konsekwentnie realizowane w tym przypadku holistyczne podejście do problemu udowadnia, iż Autorka opanowała w stopniu wysokim trudną sztukę prowadzenia analiz

interdyscyplinarnych oraz stworzenia odpowiednich logicznych powiązań przyczynowo-skutkowych – w ramach globalnej struktury pracy doktorskiej.

Rozdział czwarty i piąty prezentują część badawczą i stanowią spójną całość w przedstawieniu subiektywnych doświadczeń uczestniczek badania: lektorek specjalistycznego języka obcego. Mimo bardzo wysokiej oceny wcześniejszych rozdziałów, to tę część pracy uważam za najbardziej wartościową. Odpowiedzi na postawione pytania badawcze zostały tu wydzielone w dwóch częściach przypadających na rozdziały czwarty: *Świat uczenia się w intersubiektywnym świecie kultur nauczycielek* (s.123-258) i piąty: *Zmiana przepisu roli nauczycielek języków obcych – próba krytycznego oglądu* (s.259-272). W zasadzie rozdział piąty mógł stanowić zamknięcie rozdziału wcześniejszego, ale rozumiem, że Autorka chciała tym zabiegiem wyeksponować znaczenie tytułowej kategorii i przyjętego problemu głównego. Została tu zaprezentowana i zinterpretowana wiedza nauczycielek o otaczającym świecie i o nich samych na podstawie przyjętego holistycznego modelu uczenia się w miejscu pracy oraz relacjach ja- świat z wykorzystaniem autorskiego ujęcia przepisu roli.

Pani mgr Agata Radecka bardzo rzetelnie potraktowała analizy i interpretacje treści z wywiadów – są bardzo przekonujące, bogate w znaczenia. Konsekwentnie i z sukcesem przeprowadziła zamysł badawczy przyjmując we wszystkich podrozdziałach ten sam usystematyzowany układ opisu: wskazanie jakie cele na danym etapie są realizowane i jakie pytania pomocnicze (problemy szczegółowe) kierują przywołaniem wypowiedzi narratorek, analiz i ich interpretacji, ale nie rozstrzygnięć (s.124 i dalsze). Jest to bardzo dobry przykład rzetelności badawczej i konsekwencji realizowanej strategii. W efekcie: uporządkowane, krytyczne, analityczne przedstawienie „sposobu myślenia” i uzyskanie kapitalnie opracowanego materiału. Taka konstrukcja prezentacji analiz nie tylko ułatwia odbiór treści i „wejście” w sposób myślenia badacza, który przeprowadza nas przez meandry analiz, krok po kroku skutecznie łączy wcześniej przyjęte założenia z opisem wypowiedzi narratorek i ich interpretację. Całość dobrze oddaje przebieg zjawisk, tworzy obraz niezwykle bogaty, nasycony treścią jednocześnie w pełni naukowy. Nadaje to tej części pracy charakter przejrzysty, ale też erudycyjny i bogaty w refleksje.

* * *

Moje uznanie i wysoką ocenę całego dzieła kieruję przede wszystkim pod adresem warsztatu naukowego – spełniającego wszystkie kryteria dysertacji doktorskiej na wysokim poziomie. Uwagę zwraca niebanalność przyjętych rozwiązań naukowych, sposób prowadzonych narracji i analiz oraz niespotykana na poziomie prac doktorskich erudycja. Dodam również, że ujęta w pracy literatura jest reprezentatywna dla podjętego problemu i znakomicie przez Autorkę wykorzystana.

Uzyskane przez Panią mgr Agatę Radecką rezultaty wnikliwie zgłębiają fenomen zjawisk i procesów w szkolnictwie wyższym oraz przemian w jego otoczeniu, w które uwikłani są nauczyciele języków obcych. Niezwykle cenne są również ciągle (od pierwszej strony pracy po ostatnią) odniesienia, czy bardziej „osadzenia” analizowanych zjawisk na tle dokonujących się przemian: w narratorkach, w sobie, w świecie. Przeobrażeń, które są skutkiem relacji w jakie wnikamy się rozpoznając swoje „bycie w świecie”. Ukazanie tej dynamiki i przebiegających zawłości stwarza szansę sięgania w przyszłość - podjęcia się próby przewidywania możliwych do zaistnienia zjawisk przez pryzmat szerokich odniesień do kontekstu

społeczno-kulturowego, stanowiącego codzienność życia nauczycieli. Takie ujęcie wymaga jednak dojrzałości i niezbędnego dystansu – a z tym Autorka poradziła sobie znakomicie.

Bez wątplenia praca wypełnia lukę poznawczą. Wpisuje się w toczącą się debatę pedeutologiczną na temat roli zawodowej nauczycieli, ale też debatę oświatową na temat jakości kształcenia i możliwości przygotowania młodych kadr/specjalistów do pracy w zglobalizowanym świecie oczekującym od absolwentów wysokiej jakości pracy, ale też współpracy na warunkach umiędzynarodowienia w wysoce konkurencyjnym rynku pracy (Nowak-Dziemianowicz, 2014).

Wysoko oceniam warsztat naukowy – niebanalność przyjętych rozwiązań, twórcze zaangażowanie Autorki, jej cierpliwość w czasochłonnym badaniu oraz co niezwykle ważne w prezentacji swojej pracy - erudycję. Mogę przyznać, że Doktorantka zbudowała nie tylko niezwykle interesujący, ale też wzorcowy projekt badawczy o dużym znaczeniu dla praktyki - możliwości poprawy sytuacji zawodowej nauczycieli i indywidualnie przyjmowanej zawodowej roli/ przepisu roli. Podziwiam również nakład pracy, konsekwencję, a czasami pewnie i upór w przeprowadzeniu wszystkich założeń projektu. Pani mgr Agata Radecka bezspornie wykazała, że nie idzie na skróty i nie boi się trudnych rozwiązań. Wnika w rzeczywistość społeczną postawionymi problemami i czyni to nad wyraz skrupulatnie z uważnością i szacunkiem wobec narratorek. W efekcie tak przyjętego zabiegu, powstał niezwykle bogaty i ciekawy materiał, który bez wątplenia warto i należy opublikować.

*

W konkluzji z pełną odpowiedzialnością wyrażam przekonanie, że napisana pod kierunkiem Pani Prof. dr hab. Mirosławy Nowak-Dziemianowicz praca Pani mgr Agaty Radeckiej pt. „Problem zmiany przepisu roli nauczycieli języka obcego. Kontekst ponowoczesny ” stoi na bardzo wysokim poziomie merytorycznym i jest pozycją nowatorską i wartościową poznawczo. Autorka opracowała podjęty temat w sposób rzetelny, wskazując na umiejętność prowadzenia wielopłaszczyznowych interdyscyplinarnych analiz z uzyskanych materiałów badawczych. Wykazała również bezsporną znajomość podstaw teoretycznych badanego problemu. Wiele analiz przedstawionych w pracy ma nowatorski i oryginalny charakter i stanowi niezaprzeczalny wkład Autorki w dalszy rozwój i poszerzenie pól badawczych we współczesnej pedagogice.

Na tej podstawie stwierdzam, iż przedstawiona do recenzji praca Pani mgr Agaty Radeckiej spełnia wymogi obowiązującej Ustawy w części dotyczącej warunków nadawania stopni naukowych. Stawiam więc wniosek o przyjęcie dysertacji oraz dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego i umożliwienie Jej publicznej obrony. Jednocześnie ze względu uzasadnione przez mnie walory naukowe, wysoki poziom całego dzieła i jego oryginalność wnoszę o wyróżnienie tej dysertacji i opublikowanie w formie książkowej.

Imetta Nawosad